

Rapport

Rapport naar aanleiding van een klacht over de politie-eenheid Den Haag.

Datum: 22 april 2014

Rapportnummer: 2014/038

Feiten

Drie jongens van Marokkaanse afkomst uit Gouda werden in de nacht van vrijdag op zaterdag 20 oktober 2012 staande gehouden door de politie, met het verzoek om hun ID-bewijs te tonen. Dit vond plaats aan de rand van het centrum van Gouda. Twee van de jongens (verzoekers) weigerden medewerking. Zij zijn van mening dat de politie geen grond had om naar hun ID-bewijs te vragen. Ze zijn al zo vaak staande gehouden door de politie en hebben het idee dat de politie hen vanwege hun Marokkaanse afkomst anders benadert dan autochtone jongeren.

Verzoekers werden uiteindelijk - naar eigen zeggen met enig geweld - gefouilleerd, waarna hun identiteit alsnog is vastgesteld en zij hun weg weer mochten vervolgen.

De boete die hun was aangezegd voor het niet op eerste vordering tonen van het ID-bewijs was te laat door de politie ingestuurd, en om die reden afgeboekt door het openbaar ministerie.

Verzoekers dienden naar aanleiding van het voorval een klacht in bij de politie en de klachtencommissie bracht advies uit aan de politiechef. Ten aanzien van de klacht over de staandehouding en het ter inzage vorderen van het identiteitsbewijs adviseerde de klachtencommissie de klacht ongegrond te verklaren. De klachtencommissie achtte het terecht dat de surveillerende eenheid in het kader van opsporing van strafbare feiten alert reageerde op verzoekers. In die situatie mochten de politieambtenaren verzoekers staande houden en vragen naar hun naam, adres en woonplaats nu enige betrokkenheid bij strafbare feiten (inbraak/diefstal) op voorhand niet kon worden uitgesloten. De commissie oordeelde dat verzoekers niet aannemelijk hebben kunnen maken dat de politieambtenaren hen vanwege hun Marokkaanse achtergrond hebben staande gehouden en naar hun ID-bewijs hebben gevraagd.

Ook ten aanzien van de klacht over de identiteitsfouillering adviseerde de klachtencommissie de politiechef de klacht ongegrond te verklaren. De klachtencommissie overwoog dat vast was komen te staan dat verzoekers geen medewerking verleenden om hun ID-bewijs ter inzage te overhandigen, ook niet na herhaalde vordering. Dientengevolge was de politie bevoegd verzoekers aan een identiteitsfouillering te onderwerpen, aldus de commissie.

Ten aanzien van de klacht over het bij de fouillering gebruikte geweld adviseerde de klachtencommissie de politiechef zich te onthouden van een oordeel. De klachtencommissie overwoog dat verzoekers duidelijk hebben aangegeven aangifte te willen doen tegen de betrokken politieambtenaren wegens mishandeling. In die situatie kon de klachtencommissie geen advies geven over de mate van disproportionaliteit en onrechtmatigheid van het door de politieambtenaren gebruikte geweld.

De politiechef verklaarde de klacht op alle drie de punten niet gegrond.

Verzoekers waren met het de beslissing van de politiechef niet eens en wendden zich tot de Nationale ombudsman, die een onderzoek instelde.

Klacht

Verzoekers klagen erover dat zij op 20 oktober 2012 door ambtenaren van de politie in Gouda onterecht zijn staande gehouden en hun onterecht om inzage in hun ID-bewijs is verzocht.

Ook klagen verzoekers erover dat de politie hen aan een identiteitsfoullering heeft onderworpen en dat de politie daarbij geweld heeft gebruikt.

Visie verzoekers

Verzoekers hebben gesteld dat zij in de bewuste nacht rond 5.30 uur van een parkeerterrein naar het huis van één van hen in het centrum van Gouda liepen. Zij hadden de auto geparkeerd op een braakliggend terrein. Op weg naar het centrum werden ze staande gehouden. Het gesprek verliep tot enig moment nog in een goede sfeer, totdat één van de politieambtenaren zei dat hij het toch niet over zijn hart kon verkrijgen dat hij morgen zou horen dat er in de buurt van het parkeerterrein zou zijn ingebroken en dat hij niet zou weten wie deze jongens waren. Om die reden moesten verzoekers zich legitimeren. Verzoekers werkten niet mee, en werden aan een foullering onderworpen. Volgens verzoekers werden zij toen met geweld tegen een politieauto gezet.

Voor verzoekers was dit de druppel die de emmer deed overlopen. Vanaf hun veertiende zijn ze zo vaak staande gehouden en om een legitimatiebewijs gevraagd, zonder dat daar aanleiding toe was, dat ze het nu niet langer pikken. Verzoekers stellen dat het voor hen een principiële kwestie is geworden. Zij willen net zo behandeld worden als anderen.

Verzoekers geven aan dat zij zelf geen aanleiding geven om extra aandacht te krijgen van de politie en dat zij evenmin politiecontacten hebben in verband met strafbare feiten. Bovendien wist de politie met wie zij te maken had, omdat de betrokken politieambtenaren kort tevoren bij het tankstation op de A12 met verzoekers hadden gesproken en verzoeker T. de vrouwelijke politieambtenaar desgevraagd zijn naam en bestemming had gegeven.

Verzoekers zijn van mening dat nu voor de staandehouding en het vorderen van het identiteitsbewijs elke grond ontbrak, de foullering evenmin terecht was.

Als gevolg van het geweldgebruik heeft verzoeker T. hoofdpijn gekregen, en verzoeker E. had last van zijn pols.

Visie politie

Standpunt politiechef

De politiechef heeft verwezen naar zijn eerdere oordeel, waarbij is opgemerkt dat het een omissie is dat het advies van de klachtencommissie niet geheel is overgenomen.

Ten aanzien van de klacht over het geweldgebruik onthoudt de politiechef zich dan ook alsnog van het geven van een oordeel.

Verklaringen afgelegd tijdens interne klachtprocedure

De betrokken politieambtenaren hebben tijdens de interne klachtprocedure een verklaring afgelegd die overeenkomt met hetgeen zij tijdens de hoorzitting hebben verklaard (zie kopje "Hoorzitting").

Proces-verbaal van bevindingen van de politieambtenaren V. en G.

De politieambtenaren V. en G. hebben op 13 december 2012 een proces-verbaal van bevindingen opgesteld. Hetgeen hierin vermeld staat, komt in grote lijnen overeen met hetgeen zij tijdens de hoorzitting hebben verklaard (zie kopje "Hoorzitting").

Proces-verbaal van bevindingen van politieambtenaar G2

Politieambtenaar G2 heeft op 14 december 2012 een proces-verbaal van bevindingen opgemaakt waarin onder meer vermeld staat dat hij die bewuste nacht ter plaatse was gegaan om assistentie te verlenen. G2 hield daar toezicht op de uitvoering van de controle.

In het proces-verbaal staat onder meer vermeld dat G2 door zijn positie tijdens de controle overzicht had op alle fouilleringen en fysieke handelingen van de jongens en de politieambtenaren. G2 zag dat alle fouilleringen op een juiste wijze plaatsvonden waarbij geen van de drie jongens enig letsel is toegebracht of hardhandig is beetgepakt dan wel behandeld.

Hoorzitting

Onder leiding van de Nationale ombudsman heeft er een hoorzitting plaatsgevonden, waarbij een aantal betrokken politieambtenaren, evenals verzoekers zijn gehoord.

Tijdens de hoorzitting heeft verzoeker T. desgevraagd aangegeven dat hun voor het incident, toen zij de politieambtenaren bij het tankstation tegenkwamen, niet om hun ID-bewijs is verzocht. Voorts hebben verzoekers aangegeven dat zij tijdens de controle hun ID-bewijs niet aan de politie wilden laten zien omdat de politie volgens hen geen reden had om hun ID-bewijs te vorderen.

Politieambtenaar G. heeft verklaard dat zij heel zeker weet dat zij duidelijk heeft uitgelegd waarom zij om een ID-bewijs heeft gevraagd. Zij kan zich voorstellen dat de jongens het niet goed hebben begrepen, omdat zij haar telkens in de rede vielen.

Toen de politieambtenaren zeiden dat verzoekers dan zouden worden aangehouden, heeft verzoeker E. gezegd dat de politie hen dan maar moest meenemen naar het politiebureau, zodat zij meteen een klacht konden indienen. Volgens verzoekers worden zij veelvuldig aan de kant gezet en onderworpen aan preventieve controles. Verzoeker E. heeft de Nationale ombudsman gewezen op een uitspraak van de rechtbank Den Haag, waarbij het vorderen van inzage in het ID-bewijs werd afgekeurd.

Politieambtenaar V. heeft verklaard dat hij en zijn collega tijdens hun surveillance twee jongens uit een steeg zagen lopen. Toen zij waren omgekeerd, zagen zij nog een derde jongen uit de steeg lopen die in het bezit was van een plastic tas. De jongens liepen op een plek waar toen een bouwplaats was. Vanwege de golf van inbraken in Gouda, geeft de politie extra aandacht aan dit soort situaties, aldus V. Politieambtenaar G. heeft aangegeven dat de jongens op een doodlopende weg liepen, en dat de omgeving daar slecht verlicht is. De weg bevindt zich aan de achterkant van woningen. Als je er niet woont, heb je er volgens G. niets te zoeken. Ook speelde het tijdstip waarop de jongens daar waren (omstreeks 5.30 uur in de ochtend) een rol.

Volgens verzoeker E. liepen zij niet in een steeg, maar op een brede weg. Hij heeft een foto van de weg laten zien.

Politieambtenaar V. heeft laten weten dat uit het eerste contact al snel bleek dat verzoekers niet mee wilden werken. Om die reden werd ter plaatse om assistentie verzocht. Er kwamen drie auto's bij, hetgeen volgens V. niet de bedoeling was. Hij kan zich voorstellen dat verzoekers dat als een overmacht aan politie hebben ervaren.

Nadat collega's ter plaatse waren gekomen, heeft de politie nogmaals verzoekers ID-bewijs gevorderd. Toen daaraan geen gehoor werd gegeven, is de politie overgegaan tot de identiteitsfoullering. Verzoeker T. werd tegen een politieauto aan gezet en volgens politieambtenaar V. heeft hij verzoekers armen op het dak van de auto gelegd. Tijdens de foullering liet T. een arm zakken, waarna politieambtenaar K. de arm van T. heeft

vastgepakt en opnieuw op het dak van de auto heeft gelegd. Volgens V. was er geen sprake van dat dit hardhandig gebeurde.

Verzoeker E. heeft opgemerkt dat toen er versterking kwam, een politieambtenaar woedend aan kwam lopen met de woorden "is het nou weer zo ver, gedragen jullie je weer niet?". Desgevraagd heeft politieambtenaar V. verklaard dat er wel iets in die trant gezegd kan zijn.

Verzoeker T. heeft verklaard dat hij tegen de auto werd gesmeten, terwijl de politie volgens hem de-escalerend zou moeten optreden. Toen hij zijn hoofd omdraaide, werd zijn hoofd beetgepakt en tegen de auto gesmeten. De politieambtenaren V. en G. hebben verklaard dit niet te hebben gezien.

Politieambtenaar T. heeft verklaard dat zij assistentie kwam verlenen en ter plaatse het gesprek met verzoeker E. heeft overgenomen. Zij heeft nogmaals uitgelegd waarom het ID-bewijs van de jongens werd gevorderd. Haar collega heeft verzoeker E. tegen de auto gezet. Zij heeft niet gezien dat er geweld is gebruikt en heeft evenmin gehoord dat verzoeker E. pijnklachten had.

Desgevraagd verklaarde politieambtenaar G. dat ook burgers met een niet-Marokkaanse afkomst in deze situatie gecontroleerd zouden worden.

Op de vraag of de politie iets doet met het gevoel dat bij Marokkaanse jongeren leeft, dat zij zich gediscrimineerd voelen, heeft politieambtenaar X (plaatsvervangend teamchef) aangegeven dat etnisch profileren voor de politie een thema is. De politie heeft er behoefte aan om met de jongens in gesprek te gaan, hetgeen ook daadwerkelijk zal gebeuren. De politie heeft lering getrokken uit een aantal zaken die fout zijn gegaan. Voorts heeft de politie in Gouda veel geïnvesteerd in contacten met de buitenwereld, zoals het multi-cultureel vakmanschap. Politieambtenaar X is benieuwd hoe de politie het in de ogen van de jongeren zou moeten doen. Volgens hem moet het doel van het indienen van klachten zijn dat de politie en de jongeren elkaar weten te vinden.

Voorts heeft politieambtenaar X aangegeven dat de politie heel intensief toezicht houdt (het donkere dagen offensief) en de politie met een bepaalde opdracht de straat op gaat. Wanneer je als goedwillende burger regelmatig wordt gecontroleerd, kan X zich het gevoel van deze jongens goed voorstellen.

Verklaring politieambtenaar K.

Politieambtenaar K., die niet bij de hoorzitting aanwezig was, heeft telefonisch een verklaring afgelegd. K. heeft onder meer verklaard dat hij verzoekers ten tijde van het

optreden niet goed kende. Over verzoeker T. had hij al wel eerder gehoord en K. wist dat verzoeker T. kritisch naar de politie is. Verzoeker E. kende hij niet.

Politieambtenaar K. heeft verklaard dat hij zich niet kan voorstellen dat hij gezegd heeft "is het nou weer zover, gedragen jullie je weer niet?", aangezien hij verzoekers niet kende.

Volgens politieambtenaar K. was het zijn collega V. die heeft gezegd dat verzoeker T. gefouilleerd ging worden. Het is absoluut niet waar dat de politie hem met kracht tegen de auto heeft gesmeten. Verzoeker T. stond zelf al dicht tegen de auto aan, aldus politieambtenaar K. Voorts heeft K. verklaard dat verzoeker T. op enig moment zijn arm van het dak van de politieauto liet zakken. Toen heeft politieambtenaar K. zijn arm naar eigen zeggen zonder kracht teruggeleid op het dak van de auto. Voorts heeft politieambtenaar K. verklaard dat hij niet weet waar verzoeker T. het vandaan haalt dat de politie zijn hoofd heeft beetgepakt en tegen de auto heeft gesmeten.

Politieambtenaar K. heeft verklaard dat hij voor 100% zeker weet dat er geen geweld is gebruikt.

Beoordeling Nationale ombudsman

Ten aanzien van de staandehouding en de vordering tot inzage in het ID-bewijs

1. Alvorens een oordeel te geven over de klacht merkt de Nationale ombudsman het volgende op. Voordat de Nationale ombudsman een onderzoek naar verzoekers klachten heeft ingesteld, hebben medewerkers van de Nationale ombudsman een intakegesprek met verzoekers gevoerd.

Naar aanleiding van dat intakegesprek heeft de Nationale ombudsman voorgesteld om een bemiddelingsgesprek te laten plaatsvinden tussen verzoekers en de politie, onder leiding van medewerkers van het Bureau Nationale ombudsman. Verzoekers hebben aangegeven hieraan niet mee te willen werken en een oordeel van de Nationale ombudsman te willen over de klachten. Hoewel deelname aan een bemiddelingsgesprek op vrijwillige basis plaatsvindt, vindt de Nationale ombudsman het jammer dat verzoekers bewust voor jurisdisering hebben gekozen en hij vraagt zich af of dat de manier is om in dit geval - waarbij diepgewortelde gevoelens spelen - iets te bereiken.

Tijdens het onderzoek is gebleken dat verzoekers (en andere jongeren van Marokkaanse komaf) toch met de politie te Gouda in gesprek zijn gegaan, hetgeen de Nationale ombudsman een positieve ontwikkeling vindt. De Nationale ombudsman spreekt dan ook de hoop uit dat partijen in de toekomst nader tot elkaar zullen komen.

2. Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat de overheid zich onpartijdig opstelt en zonder vooroordelen handelt. De overheid wekt bij de burger het vertrouwen dat zij onpartijdig te werk gaat. Dit betekent dat de overheid ook de schijn van partijdigheid vermijdt. Dit brengt met zich mee dat de politie iemand inzage in zijn identiteitsbewijs kan vorderen, als objectieve feiten en omstandigheden daar aanleiding voor geven. De politie dient er op bedacht te zijn dat bij burgers met een andere huidskleur de indruk kan ontstaan dat de aandacht van de politie in het bijzonder op hen is gericht.

3. In de Wet op de identificatieplicht (zie Achtergrond) is de verplichting opgenomen tot het kunnen tonen van een identiteitsbewijs. Dit geldt voor elke burger van veertien jaar en ouder. Een belangrijke beperking is opgenomen in artikel 8 Politiewet 1993 (zie Achtergrond). De vordering mag alleen worden gedaan voor zover dat redelijkerwijs noodzakelijk is voor de uitoefening van de politietaak. Dit is verder uitgewerkt in een richtlijn, opgesteld door het College van procureurs-generaal. Hierin staan voorbeelden van situaties beschreven waarin er aanleiding voor de politie kan zijn om inzage in een ID-bewijs te vorderen. Eén van die situaties is het vorderen van een ID-bewijs van de bestuurder die 's nachts rond rijdt op een industrieterrein (zie Achtergrond). Voor een vordering tot inzage in een ID-bewijs is het dus niet nodig dat er sprake is van een verdenking of een heterdaadsituatie. Het gaat om de redelijke noodzakelijkheid voor de taakuitoefening van de politie.

4. De Nationale ombudsman overweegt allereerst dat er geen aanleiding bestaat om aan te sluiten bij de uitspraak van de rechtbank Den Haag van 10 augustus 2008, waarnaar verzoekers verwijzen. In die zaak overwoog de rechtbank dat het ervoor moest worden gehouden dat de controle op de identiteit had plaatsgevonden in het kader van uitoefening van bevoegdheden ingevolge de Vreemdelingenwet, terwijl dat pas mogelijk is als er sprake is van een redelijk vermoeden van illegaal verblijf. In de zaak van verzoekers heeft de controle echter in een geheel ander kader plaatsgevonden.

De Nationale ombudsman overweegt voorts het volgende. In deze zaak is het van belang dat er in Gouda sprake was van een inbraakgolf en dat de politie heel intensief toezicht houdt op straat om strafbare feiten te voorkomen dan wel op te sporen.

Voorts is van belang dat de politieambtenaren verzoekers 's ochtends om 5.30 uur zagen lopen op een doodlopende weg in de nabijheid van een parkeerplaats. Deze weg bevindt zich aan de achterkant van woningen. Bovendien was de omgeving slecht verlicht, waardoor er geen dan wel slecht zicht was op hetgeen zich daar afspeelt. Ten slotte droeg één van de drie jongens een tas bij zich. De Nationale ombudsman kan zich in die situatie voorstellen dat de politieambtenaren zich afvroegen wat de drie jongens op dat moment op de bewuste plaats deden. Het was voor de politieambtenaren van belang om vast te stellen wie zich die nacht op de doodlopende weg bevonden.

Wanneer de politie later meldingen zou krijgen van inbraak en/of diefstal in die omgeving, waarbij een signalement zou worden gegeven dat overeenkomt met dat van de drie jongens, zou de politie in ieder geval aanknopingspunten hebben voor een opsporingsonderzoek. Alles overziend oordeelt de Nationale ombudsman dat het redelijkerwijs noodzakelijk was voor uitoefening van de politietaak om verzoekers op 20 oktober 2012 staande te houden en hun ID-bewijs te vorderen. Het feit dat politieambtenaar G. de jongens bij een tankstation heeft gezien, doet daaraan niet af, aangezien de identiteit van de jongens op dat moment niet was vastgesteld.

Gelet op de verklaringen die tijdens de hoorzitting zijn afgelegd, is de Nationale ombudsman er voorts van overtuigd geraakt dat de politie in dezelfde situatie ook autochtone jongeren om hun ID-bewijs had gevraagd. De politie heeft dan ook in overeenstemming met het vereiste van onpartijdigheid gehandeld.

De onderzocht gedraging is behoorlijk.

Ten aanzien van de identiteitsfouillering

1. Behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen heeft een ieder recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam. Het onderzoek aan kleding betekent een inbreuk op dit grondrecht, dat is neergelegd in artikel 11 van de Grondwet (zie Achtergrond). Bij of krachtens de wet kunnen inbreuken op dit grondrecht worden gemaakt. Zo is het ingevolge artikel 55b, eerste lid, Wetboek van Strafvordering mogelijk een staande gehouden of aangehouden verdachte te fouilleren indien dit noodzakelijk is voor de vaststelling van zijn identiteit.

2. Vast is komen te staan dat beide verzoekers geen gehoor gaven aan de vordering tot inzage in hun ID-bewijs. Nu zij niet wilden meewerken, was het niet mogelijk om hun identiteit op een andere wijze vast te stellen - zoals de Aanwijzing voorschrijft - dan door het toepassen van een dwangmiddel. In deze situatie waarbij verzoekers iedere medewerking weigerden, mocht de politie dan ook overgaan tot het toepassen van een identiteitsfouillering. De politie heeft het recht op onaantastbaarheid van het lichaam voldoende gerespecteerd.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Ten aanzien van het geweldgebruik

1. Verzoekers stellen dat zij met geweld tegen de auto zijn gezet. Volgens verzoeker T. is zijn hoofd tegen de auto gesmeten toen hij zich omdraaide en ook zijn arm zou met geweld op het dak van de auto zijn geduwd, toen hij deze liet zakken.

Betrokken politieambtenaar K., die het geweld zou hebben toegepast, heeft ten stelligste ontkend dat er geweld is gebruikt. Volgens K. zijn verzoekers evenmin hardhandig tegen

de auto gezet.

Ook het feit dat het hoofd van verzoeker T. tegen de auto is gesmeten en zijn arm hardhandig op het dak van de auto is gelegd, heeft K. ontkend. De overige politieambtenaren hebben verklaard dat zij niet hebben gezien dat er geweld is gebruikt dan wel dat er hardhandig is opgetreden.

De Nationale ombudsman overweegt dat er geen feiten of omstandigheden zijn op grond waarvan meer waarde moet worden gehecht aan de ene verklaring boven de andere. Dit betekent dat hij geen oordeel kan geven over de klacht over het (vermeende) geweldgebruik.

De Nationale ombudsman onthoudt zich van het geven van een oordeel.

Conclusie

De klacht over de eenheid Den Haag, die wordt toegerekend aan de politiechef van de eenheid Den Haag, is niet gegrond ten aanzien van de staande houding, de vordering tot inzage in het ID-bewijs en de identiteitsfouillering.

Ten aanzien van het geweldgebruik onthoudt de Nationale ombudsman zich van het geven van een oordeel.

Slotbeschouwing

Verzoekers zijn twee jongens van Marokkaanse afkomst, die zich tot de Nationale ombudsman wendden omdat zij zich door de politie in Gouda gediscrimineerd voelen. Zij hebben aangegeven dat de politie hen veelvuldig controleert en naar hun ID-bewijs vraagt. De controle waar het in deze kwestie over gaat, was voor verzoekers de druppel die de emmer deed overlopen en zij weigerden hun medewerking te verlenen. Het feit dat er na hun weigering drie politieauto's ter plaatse kwamen om assistentie te verlenen, heeft niet bepaald bijgedragen aan de-escalatie. Dat geldt evenmin voor de opmerking die door één van de politieambtenaren zou zijn gemaakt toen hij ter plaatse kwam.

De Nationale ombudsman kan zich het gevoel van de jongens goed voorstellen. Wanneer je als welwillende, allochtone burger zonder antecedenten telkenmale door de politie wordt staande gehouden en gecontroleerd, kan dat het gevoel van discriminatie teweeg brengen. Dat "ethnic profiling" bij de toepassing van de wet op de identificatieplicht in Nederland een probleem is, is inmiddels afdoende gebleken uit verschillende onderzoeken. In deze situatie was er voor de politie echter voldoende reden om tot staandehouding en het vorderen van het ID-bewijs van de jongens over te gaan. Bovendien is de Nationale ombudsman ervan overtuigd geraakt dat ook jongens van autochtone afkomst in deze situatie zouden zijn gecontroleerd en dat er van discriminatie in dit geval geen sprake was.

Tijdens het onderzoek is gebleken dat de politie begrip heeft voor het gevoel dat bij de jongens leeft en de politie wil graag met deze - en ook andere Marokkaanse - jongens in gesprek om nader tot elkaar te komen. Het eerste gesprek heeft inmiddels plaatsgevonden en de Nationale ombudsman hoopt dat beide partijen meer begrip krijgen voor elkaars situatie, eventuele verbeterpunten worden opgepakt en dat escalatie in de toekomst uitblijft.

De Nationale ombudsman,

mr. F.J.W.M. van Dooren,

waarnemend ombudsman

Achtergrond

Artikel 2 Wet op de identificatieplicht

"Een ieder die de leeftijd van veertien jaar heeft bereikt, is verplicht op de eerste vordering van een ambtenaar als bedoeld in artikel 8 van de Politiewet 2012 of artikel 6a van de Wet op de bijzondere opsporingsdiensten, een identiteitsbewijs als bedoeld in artikel 1 ter inzage aan te bieden. Deze verplichting geldt ook indien de vordering wordt gedaan door een toezichthouder."

Artikel 8, eerste lid, Politiewet 1993

"Een ambtenaar van politie aangesteld voor de uitvoering van de politietaak, is bevoegd tot het vorderen van inzage van een identiteitsbewijs als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de identificatieplicht van personen, voor zover dat redelijkerwijs noodzakelijk is voor de uitoefening van de politietaak."

Aanwijzing uitbreiding identificatieplicht (2009A042)

Het College van procureurs-generaal heeft in de 'Aanwijzing uitbreiding identificatieplicht' met beleidsregels aangegeven dat de identificatieplicht zich niet beperkt tot verdachten, maar zich ook uitstrekt tot getuigen, aangevers, melders, betrokkenen, veroordeelden, vreemdelingen, slachtoffers enzovoort.

De Aanwijzing noemt verder niet limitatief opgesomde voorbeeldsituaties waarin een identiteitscontrole aangewezen kan zijn, waaronder:

een auto rijdt 's nachts rond op een industrieterrein;

er vindt op straat of in een café een schietpartij plaats en het is relevant voor het onderzoek om de identiteit van (mogelijke) getuigen vast te stellen;

in een groepje bekende dealers duikt een onbekende op;

hangjongeren veroorzaken overlast in de openbare ruimte;

Wanneer van iemand de identiteit al bekend is bij de ambtenaar en deze aantoonbaar is vastgesteld op basis van een identiteitsdocument die de vordering tot inzage wil doen, dan is de uitoefening van de bevoegdheid tot identiteitscontrole niet zonder meer op zijn plaats.

Degene die zich niet conform artikel 2 van de WID identificeert, maakt zich ingevolge artikel 447 e wetboek van Strafrecht schuldig aan een strafbaar feit. Daarmee worden vanzelf ook de bevoegdheden toepasselijk die het Wetboek van Strafvordering biedt om de identiteit van een verdachte te achterhalen. Wanneer de identiteit op basis van andere middelen kan worden vastgesteld (bijvoorbeeld raadplegen gemeentelijke basisadministratie), kan toepassing van dwangmiddelen achterwege blijven.

Indien geen duidelijkheid wordt verkregen over de identiteit van de betrokkene, ligt het voor de hand dat bij het niet voldoen aan de identificatieplicht gepoogd wordt om door toepassing van dwangmiddelen alsnog de identiteit van betrokkene te achterhalen. In dit verband is onder meer de bevoegdheid van artikel 55b, tweede lid, wetboek van Strafvordering van belang, dat bepaalt dat een staande gehouden of aangehouden verdachte met het oog op de vaststelling van zijn identiteit aan zijn kleding kan worden onderzocht om voorwerpen die hij bij zich draagt of met zich mee voert te onderzoeken.

Artikel 11 Grondwet

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

Artikel 55b, eerste lid, Wetboek van Strafvordering

"De bij of krachtens artikel 141 aangewezen ambtenaren alsmede bepaalde door Onze Minister van Veiligheid en Justitie aangewezen categorieën van andere personen, belast met de opsporing van strafbare feiten, zijn bevoegd een staande gehouden of aangehouden verdachte aan zijn kleding te onderzoeken, alsmede voorwerpen die hij bij zich draagt of met zich mee voert te onderzoeken, een en ander voor zover zulks noodzakelijk is voor de vaststelling van zijn identiteit."